

Våga flytta!

Erfarenheter av att flytta till England

I snart tre år har jag arbetat som »consultant« (överläkare) i barnnefroplogi vid Great Ormond Street Hospital for Children (GOSH) i London. När man kommer från Sverige till detta barnsjukvårdens mecka är det lätt att känna sig som kusinen från landet. Här finns ett oändligt stort patientunderlag om man jämför med min tidigare arbetsplats, Astrid Lindgrens barnsjukhus i Stockholm. Dessa två år har varit både utvecklande och omtumlande. Några av förväntningarna på det nya arbetet har infriats, men de stora skillnaderna mellan Sverige och England har överraskat mig och också inneburit nya och stora krav.

Mest uppenbar av alla skillnader är det stora patientunderlaget. Mina tre överläkarkolleger, som har jobbat här i flera decennier, har givetvis mycket större erfarenhet av vår subspecialitet. Jag har aldrig gjort någon hemlighet av detta, och därför har det fungerat bra för mig. Ändå innebär det vissa problem att inte längre självklart ha positionen av att vara äldst och ha mest kunskaper. Lyckligtvis fick jag genast ett mycket bra bemötande av alla omkring mig. Men de första månaderna var tuffa. Jag pendlade mellan att tycka att flytten var det bästa jag gjort och att den var ett misstag.

En mycket stor förändring är också kulturbytet utanför sjukhusets väggar. Jag har fått en mycket djupare förståelse för vad det innebär att vara invandrare. England och Sverige har mycket större olikheter än vad som syns på ytan, när man kommer hit på besök. Det är skillnader på både gott och ont. Det svåraste för mig som svensk att leva med är de extremt stora sociala skillnaderna och den tunga byråkratin.

I princip är engelsk sjukvård gratis. I realiteten påverkas ändå den sjukvård patienterna får i stor utsträckning av de ras sociala status. Det är, liksom i

Stockholm, svårare att tillsätta alla tjänster i lågstatusområden. Bostadsstandarden är också ytterst ojämlig. Många av mina patienter är så trångbudda att det är omöjligt att få plats med en hemdialysmaskin i deras lägenhet. Lokala stödresurser saknas ofta i de fattiga områdena.

Löneskillnaderna i England är groteska. En kassörska i matbutiken får 5,50 pund i timman, medan unga killar och tjejer i City redan efter några års jobb kan få 50 000 pund i halvårsbonus – utöver sin vanliga lön. Det är som om England består av två olika samhällen som lever parallellt med varandra. Ingen tycks ha någon önskan om att ändra på situationen, inte ens Labourpartiet som sitter vid makten. Social rättvisa väger lätt framför den stora ekonomiska tillväxt som detta system verkar ge.

I England lever imperietanken fortfarande kvar. Det var därför inte oväntat att regeringen Blair skickade trupper till Irak. Engelsmannen i gemen känner sig inte som en europé. Den amerikanske författaren Bill Bryson beskriver i sin bok »Notes from a small island« om den vanlige engelsmannens känsla för geografi: »Amerika ligger ungefär vid Irland, Frankrike och Tyskland vid Azorerna och Australien ungefär i Mellanöstern.«

Den för engelsmännen ytterst naturliga artigheten är kanske den i vardagen allra tydligaste skillnaden mot Sverige. Enligt en vän som är engelsman är den värsta oartighet man kan visa i England att trängas i en kö. Alla vet exakt var hans eller hennes plats i kön är, och ingen tränger sig före. Om en utlänning gör det så säger man ingenting. Men man tänker »en sådan barbar«.

Artigheten i England liknar kanske den i Sverige på 1950-talet. En engelsman går aldrig före en kvinna genom en dörr. Man frågar alltid varandra »How are you?«. Och det känns faktiskt som om de ärligt menar att de bryr sig om varandra. Så artigheten är inte bara otidsenlig utan faktiskt äkta och väldigt trevlig. Läkares status är också, som vi i Sverige skulle tycka, gammaldags. Det märks på många sätt men tydligast i tilltalet. För mig, som är van vid att bli kallad vid förnamn, känns det ovant att bli tilltalad som »Dr Tullus« av sköter-

skorna på avdelningen och av de unga underläkarna, även om jag nu känt dem i ett par år. När jag någon gång stöter på dem på stan så blir det inte »Hej Kjell!« utan »How are you, Dr Tullus?« Artigheten finns i alla samhällsklasser. Både mina patienter från East End och de fina damerna från Knightsbridge tackar mig noga för att de fått använda min tid.

Jag har lärt mig att mycket uppskatta artigheten här, den känns som ett bra smörjmedel i vardagen. Men ibland är den ett problem. Under hela sin skoltid och uppväxt får engelsmännen lära sig att aldrig säga nej. Det sitter sedan i hela livet. När man ber dem om något som de tycker verkar vara dumt eller för krångligt att göra, säger de »no problem« i stället för att svara »nej«. I början tyckte jag att det lät utmärkt, då måste det ju snart vara ordnat. Men nu vet jag att det betyder att det aldrig kommer att ske.

Att leva och arbeta i England kan vara mer avslappnat än i Sverige. Det betyder självklart inte att vi jobbar mindre här, men stämningen är mer avspänd, mindre stressig än i Sverige.

Det jag saknar minst från Sverige är den uppgivna depressiva stämning som brukade prägla diskussionerna i kaffrummen. Försöken att överträffa varandra om hur dåligt det svenska läkarjobbet är. Den känslan känner jag inte igen här även om misstron mot administrationen »som några som bara finns till för att göra livet surt för oss i vården« finns också här. Men administratörerna är på längre avstånd från vården, så vi bryr oss inte så mycket om dem.

Vi svenskar tycker att vi är ganska duktiga på engelska. Det blev därför en överraskning för mig att det kan vara så svårt att förstå olika dialekter. Det är aldrig något problem när man under mottagningen sitter med en familj. Men under storronden kan det ibland vara svårt. Språket blir inte lättare av att engelsmännen älskar förkortningar. Ofta betyder de något ganska banalt men är ändå omöjliga att förstå. »This patient needs his medicine TTO-ASAP«, vilket betyder »to take out as soon as possible«. Well, inte särskilt

Kjell Tullus
MD, PhD, FRCPCH, Consultant Paediatric Nephrologist, Great Ormond Street Hospital for Children, London
tulluk@gosh.nhs.uk

krångligt, men inte fanns det med i min skolengelska.

I Sverige kan vi ibland klaga på byråkratin. Men jag tycker att vi i stället ska sjunga den svenska offentliga administrationens lov! Det som tar några minuter i Sverige kan ta flera dagar i England. Just nu försöker jag få min bil registrerad i England. Jag har fått mig tillsänt ett paket med ett tiotal broschyrer och sex olika blanketter att fylla i. Jag läser och läser men kan ändå inte förstå. Frågorna, blanketterna och broschyrerna är obegripliga, och det gäller inte bara språket. Det mesta som rör byråkrati i England är krångligt. Det tycker även engelsmännen, men de har resignerat och tycker att det måste vara så. Om ni funderar på att flytta hit, utrusta er med stort tålamod!

Vädret i London har ett oförtjänt dåligt rykte. Det är riktigt skönt största delen av året. Det regnar inte så mycket i London. Sanningen är att det kan regna ofta, men det slutar snabbt.

De första körsbärsträden blommar i mitten av december. Mina kolleger tonade ner min entusiasm när jag upptäckte dem och förklarade att det var vinterkörsbär. De riktiga körsbärsträden blommar inte förrän i februari! Gräsmattorna är som vackrast under vintern, då är de helt gröna. På sommaren är de ofta gula och slitna på grund av brist på regn!

Engelsmäns attityd till barn är mycket olik den vi har i Sverige. Lagarna om djurs rättigheter stiftades 50 år före lagarna om barns rättigheter. »En engelsman tycker mer om sin hund än om sina barn.« Detta uttalande låter hårt men debatteras intensivt i England. Senast i en ledare i Lancet: »It is time to stop putting children second in the UK and USA.«

Svenska barn är ofta härligt frimodiga. Engelska barn vill t ex ogärna klä av sig inför doktors undersökning. För nefrologen är en stor och fullständig kroppsundersökning oftast inte så viktig; anamnes, specifika kliniska fynd och provsvar styr min verksamhet. När jag ändå ska undersöka ett barn måste det ske med stor finess. Alla draperier måste dras för så att ingen kan råka se något. Det är viktigt att ta en kroppsdel i taget och dess emellan låta barnet klä på sig det just avtagna plagget.

Alldeles för ofta ser man här föräldrar uppföra sig ganska otrevligt mot sina barn. De skäller ut dem, tillrättavissar, skriker, hotar och kräver orimligheter. Låt oss vara stolta över hur vi i Sverige respekterar barn.

Intervjuer är viktiga – för att söka arbete, för att söka till universitet och för att söka till lågstadiet! De som har råd låter sina mycket små barn gå på intervju för att komma in på bra skolor. 3 och 4 år gamla blir de på egen hand intervjuade

av rektor. Sedan intervjuas föräldrarna för sig. Det anses vara mycket viktigt att tidigt komma in på rätt skola. Rätt skola från första åren är en garanti för fortsatt framgång. Som en av mina överläkarkolleger berättade: »Om han kommer in på den skolan så behöver jag aldrig mer oro mig för hans utbildning. Jag kan vara säker på att han kommer in på Oxford eller Cambridge.« I vissa klasser går mer än 90 procent av eleverna vidare till dessa prestigeuniversitet.

Att bo i London är roligt, det kan alla föreställa sig som har varit här på besök. Utbudet av kultur och nöjen är stort och spännande året om. Det är dock mycket dyrt att leva och bo här. Det är ett stort problem för rekryteringen av personal till den offentliga sektorn. Jag har många duktiga medarbetare, sköterskor, sekreterare, som reser mer än en och en halv timme varje morgon och kväll. När det blir problem med tågen eller tunnelbanan (något som händer alltför ofta) kan en enkelresa ta mer än två timmar. Det behövs verkligen motiverad personal för att jobba kvar många år under sådana omständigheter.

Som ni nog har förstått av denna berättelse är det inte helt lätt att byta land. Det tar lång tid att bygga upp en ny kulturkompetens. Fördelarna har dock varit så många att jag gärna rekommenderar en flytt. Våga prova på! Ni får mycket igen. •